

УПОВНОВАЖЕНИЙ

Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністру юстиції України

Денису МАЛЮСЬЦІ

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Під час здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина виявлено порушення права на особисту свободу через існуючу проблему практичної реалізації положень Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) в частині процедури невідкладного звільнення особи з-під варти під заставу після ухвалення судового рішення та фактичного внесення застави.

Статтею 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) гарантовано право на свободу і особисту недоторканність та встановлено позитивний обов'язок держави щодо захисту свободи осіб, які перебувають під її юрисдикцією.

У частині четвертій статті 202 КПК України передбачено, що підозрюваний, обвинувачений звільняється з-під варти після внесення застави, визначеної слідчим суддею, судом в ухвалі про застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою, якщо в уповноваженій службовій особі місця ув'язнення, під вартою в якому він перебуває, відсутнє інше судове рішення, що набрало законної сили і прямо передбачає тримання цього підозрюваного, обвинуваченого під вартою. Після отримання та перевірки документа, що підтверджує внесення застави, уповноважена службова особа місця ув'язнення, під вартою в якому знаходиться підозрюваний, обвинувачений, негайно здійснює розпорядження про його звільнення з-під варти та повідомляє про це усно і письмово слідчого, прокурора та

слідчого суддю, а якщо застава внесена під час судового провадження, – прокурора та суд. Перевірка документа, що підтверджує внесення застави, не може тривати більше одного робочого дня.

Механізм внесення, повернення та звернення у дохід держави коштів у разі застосування запобіжного заходу у виді застави визначено Порядком внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2012 № 15 зі змінами (далі – Порядок). Відповідно до пунктів 2, 3, 5, 6 Порядку застава вноситься в національній грошовій одиниці на спеціальний рахунок територіального управління Державної судової адміністрації України, яке здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності суду, який обрав запобіжний захід у вигляді застави, або апеляційного суду, Вищого антикорупційного суду, який обрав такий запобіжний захід, відкритий у Казначействі в установленому законодавством порядку; застава може бути внесена: підозрюваним, обвинуваченим або іншою особою, яка діє від його імені, заставодавцем – іншою фізичною чи юридичною особою, яка вносить кошти від свого імені; внесення коштів на депозитний рахунок здійснюється на підставі платіжного документа особи чи заставодавця не пізніше п'яти днів з дня обрання запобіжного заходу у виді застави; платіжний документ з відміткою банку про виконання надається слідчому, прокурору, суду, який здійснює кримінальне провадження.

До мене як Уповноваженого надходять скарги від захисників підозрюваних і обвинувачених про порушення прав ув'язнених на особисту свободу, що полягають у зволіканні з виконанням судових рішень у частині застосування застави як альтернативного виду запобіжного заходу через недоліки існуючого механізму взаємодії органів судової влади та адміністрацій установ попереднього ув'язнення щодо обміну документами та інформацією про зарахування внесеної суми коштів у рахунок застави на спеціальний рахунок територіального управління Державної судової адміністрації України, яке здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності суду, що ухвалив рішення.

Наприклад, під час розгляду звернення адвоката _____, що в інтересах підозрюваного _____, що надійшло 05.05.2023, з'ясовано, що ухвалою Дніпровського апеляційного суду від 03.05.2023 у справі № 203/_____/23 у кримінальному провадженні № 120. _____ скасовано ухвалу слідчого судді Кіровського районного суду м. Дніпропетровська від 20.03.2023 у частині визначення розміру застави та постановлено нову ухвалу, згідно з якою визначено _____ суму застави в розмірів 200 (двісті) прожиткових мінімумів для працездатних осіб, що складає 536 800 (п'ятсот тридцять шість тисяч вісімсот) грн., яку підозрюваний, або інша фізична чи юридична особа може сплатити на депозитний рахунок Дніпровського апеляційного суду (отримувач коштів) та надати документи, що підтверджують сплату, слідчому, прокурору; у разі сплати застави вважати, що до _____ застосовано запобіжний захід у виді застави і звільнити його з-під варті та покласти обов'язки, передбачені пунктами 1, 2, 3, 4 частини п'ятої статті 194 КПК України.

На виконання зазначеної ухвали 03.05.2023

було внесено заставу з призначенням платежу «внесення застави за відповідно до ухвали Дніпровського апеляційного суду від 03.05.23» у розмірі 536 800 грн. за реквізитами Дніпровського апеляційного суду, про що захисником повідомлено прокурору Дніпропетровської обласної прокуратури шляхом направлення заяви на офіційні адреси електронної пошти Дніпропетровської обласної прокуратури: zvern@dnipr.gov.ua; public@prk.dp.ua. Така ж заява про виконання вказаної ухвали була направлена 04.05.2023 о 12:23 до державної установи «Криворізька установа виконання покарань (№ 3)» (далі – ДУ «Криворізька установа виконання покарань (№ 3)») на офіційну адресу електронної пошти: uvr3@dp.kvs.gov.ua з долученням копії квитанцій від 03.05.2023 про внесення за застави в повному обсязі.

ДУ «Криворізька установа виконання покарань (№ 3)» 05.05.2023 на адресу Дніпровського апеляційного суду скеровано запит щодо підтвердження внесення застави за на депозитний рахунок суду, згідно з ухвалою цього суду від 03.05.2023.

05.05.2023 на адресу установи попереднього ув'язнення надійшло повідомлення з Дніпровського апеляційного суду про те, що 04.05.2023 суд звернувся до Головного управління Державної казначейської служби України Дніпропетровській області про надання довідки про підтвердження сплати застави за і що після отримання зазначеної довідки буде повідомлено установу. У цей же день, 05.05.2023, Дніпровський апеляційний суд на адресу ДУ «Криворізька установа виконання покарань (№ 3)» надіслав підтвердження Головного управління Державної казначейської служби України у Дніпропетровській області про надходження застави за у визначеному розмірі.

Попри те, що суд під час листування з установою попереднього ув'язнення не заперечував ухвалення судового рішення про застосування до застави, за твердженням адміністрації ДУ «Криворізька установа виконання покарань (№ 3)», на момент отримання заяви адвоката з доданою копією ухвали Дніпровського апеляційного суду від 03.05.2023 зазначене судове рішення з цього суду засобами поштового та електронного зв'язку чи доставкою кур'єрською, фельд'єгерськими службами до установи не надходило. Щоб виключити сумніви у достовірності наданого заявником судового рішення, адміністрацією установи 05.05.2023 електронною поштою скеровано запит до Дніпровського апеляційного суду. Ухвала Дніпровського апеляційного суду від 03.05.2023 до ДУ «Криворізька установа виконання покарань (№ 3)» від суду надійшла лише 08.05.2023 засобами електронного зв'язку із застосуванням кваліфікованого електронного підпису.

Потрібно зазначити, що необхідність перевірки службовими особами установ для тримання осіб, щодо яких як запобіжний захід обрано тримання під вартою, достовірності судового рішення взагалі не передбачена нормативно-правовими актами.

Згідно з вимогами абзацу другої частини четвертої статті 202 КПК України після отримання та перевірки документа, що підтверджує внесення застави, уповноважена службова особа місця ув'язнення, під вартою в якому знаходиться підозрюваний, обвинувачений, негайно здійснює розпорядження про його звільнення з-під варти та повідомляє про це усно і письмово слідчого, прокурора та слідчого суддю, а якщо застава внесена під час судового провадження, – прокурора та суд. Водночас порядок проведення перевірки документа, який підтверджує внесення застави, жодним чином не врегульовано.

Отже, незважаючи на те, що застава у розмірі, визначеному судом, була внесена за [REDACTED] 03.05.2023, його не було звільнено з-під варти ні в цей день, ні 04.05.2023.

У подальшому у зв'язку з тим, що ухвалою Кіровського районного суду м. Дніпропетровська від 05.05.2023 в іншому кримінальному провадженні № 120/ [REDACTED] підозрюваному [REDACTED] обрано запобіжний захід у виді тримання під вартою з альтернативою внесення застави у розмірі у розмірі 509 960 (п'ятсот дев'ять тисяч дев'ятсот шістдесят) грн., яку не внесено, підозрюваного не було звільнено з-під варти.

Викладене вище свідчить про недоліки взаємодії державних органів щодо оперативного обміну інформацією та документами, а також про недосконалість механізму, встановленого нормативно-правовими актами, перевірки документів, що підтверджують застосування і внесення застави, що створює умови для незаконного утримання під вартою осіб, за яких внесено заставу, упродовж невизначеного часу з моменту фактичного внесення застави.

Рекомендація, викладена у підпункті 2.4.2 пункту 2.4 розділу 2 «Громадянські та політичні права» щорічної доповіді Уповноваженого за 2021 рік стосовно практичної реалізації положень статей 182 та 202 КПК України в частині процедури максимально швидкого звільнення особи з-під варти після внесення застави, залишається невиконаною.

Міністерством юстиції України у листах від 09.11.2021 № 105204/16460-1-21/11.1.1 та від 20.02.2023 № 20233/1788-1-23/4.6 поінформовано Уповноваженого про розпочату роботу щодо опрацювання цього питання та, у разі необхідності, внесення відповідних змін до нормативно-правових актів, а також напрацювання підходів з метою усунення недоліків існуючого механізму внесення застави.

Окрім того, 20.03.2023 під головуванням заступника Міністра юстиції України Сергія Орлова відбулась нарада, на якій обговорено проблемні питання стосовно практичної реалізації положень КПК України в частині процедури звільнення особи з-під варти негайно після ухвалення судом рішення та фактичного внесення застави з метою напрацювання єдиної позиції щодо можливих шляхів вирішення зазначеного питання. Проте до цього часу недоліки щодо оперативного обміну між судовими органами та установами попереднього ув'язнення інформацією про фінансові операції та ухвалені судові рішення з питань застави не усунуті, а питання механізму перевірки документів, що підтверджують застосування і внесення застави, залишається неврегульованим належним чином.

Європейський суд з прав людини у рішенні від 06.04.2000 у справі «Лабіта проти Італії» констатував порушення пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з тим, що після виправдання заявник залишався під вартою іще протягом дванадцяти годин, затримка з його звільненням була лише частково обумовлена необхідністю належних адміністративних формальностей.

У рішенні від 18.03.2009 у справі «Кац та інші проти України» Суд зазначив, що рішення про звільнення Ольги Біляк з-під варти не виконувалося протягом трьох днів. Таку затримку не можна було виправдати необхідністю виконання певних адміністративних формальностей, і тому тримання її під вартою було незаконним у значенні пункту 1 статті 5 Конвенції.

Конституційний Суд України у Рішенні від 1 червня 2016 року № 2-рп/2016 у справі № 1-1/2016 зазначив, що держава, виконуючи свій головний обов'язок – утвердження і забезпечення прав і свобод людини (частина друга статті 3 Конституції України), – повинна не тільки утримуватися від порушень чи непропорційних обмежень прав і свобод людини, але й вживати належних заходів для забезпечення можливості їх повної реалізації кожним, хто перебуває під її юрисдикцією. З цією метою законодавець та інші органи публічної влади мають забезпечувати ефективне правове регулювання, яке відповідає конституційним нормам і принципам, та створювати механізми, необхідні для задоволення потреб та інтересів людини.

З урахуванням викладеного, керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України від 23.12.1997 № 776/97-ВР «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Вжити заходів щодо усунення причин та умов, що сприяють порушенням права на особисту свободу, зокрема шляхом нормативно-правового врегулювання механізму звільнення особи з-під варти невідкладно після фактичного внесення застави, визначеної слідчим суддею, судом в ухвалі про застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою, та перевірки документів, що підтверджують застосування і внесення застави.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення осіб, які допустили порушення прав , до відповідальності.

3. Повідомити мене про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк.

**Уповноважений Верховної
Ради України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

